YAŞAMAK HATIRLAMAKTIR

Ülkü Tamer

YAŞAMAK HATIRLAMAKTIR

Anılar Kitabı

2. BASKI

Kitap YAYINEVİ

KİTAP YAYINEVİ – 88
ANI VE YAŞAM DİZİSİ – 8

YAŞAMAK HATIRLAMAKTIR-ANILAR KİTABI/ÜLKÜ TAMER

© 2005, KİTAP YAYINEVİ LTD.

KİTAP TASARIMI
YETKİN BAŞARIR, BEK

TASARIM DANIŞMANLIĞI
BEK

KAPAK FOTOĞRAFI
SİNAN GÖKSEL

GRAFİK UYGULAMA VE BASKI
MAS MATBAACILIK A.Ş.
KÂĞIT HANE BİNASI
HAMİDİYE MAHALLESİ, SOĞUKSU CADDESİ NO. 3
34408 KÂĞITHANE
SERTİFİKA NO. 12055
T: 0212 294 10 00 F: 212 294 90 80
E: İNFO@MASMAT.COM.TR

1. BASIM: EKİM 1998, YAPI KREDİ YAYINLARI, İSTANBUL
3. BASIM: ŞUBAT 2004, YAPI KREDİ YAYINLARI, İSTANBUL
4. BASIM: AĞUSTOS 2005, KİTAP YAYINEVİ, İSTANBUL
5. BASIM: NİSAN 2010, KİTAP YAYINEVİ, İSTANBUL

ISBN 978-975-8704-95-8

YAYIN YÖNETMENİ
ÇAĞATAY ANADOL

KİTAP YAYINEVİ LTD.
CİHANGİR CADDESİ, ÖZOĞUL SOKAĞI 20/1-B
BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
T: (0212) 292 62 86 F: (0212) 292 62 87
E: kitap@kitapyayinevi.com
W: www.kitapyayinevi.com

Yaşamak Hatırlamaktır

Anılar Kitabı

Ülkü Tamer

Kitap Yayınevi

Benim Futbolcularım

Baba Hakkı'ların dönemine yetişemedim. Gazhane'nin dumanları arasında Dolmabahçe'de maç seyretmeye başladığımda sahada Gündüz Kılıç'lar, Süleyman Seba'lar, Şükrü Gülesin'ler, Küçük Fikret'ler vardı.

Maç sonuçlarını, teknik direktörlerin, antrenörlerin taktikleri değil, futbolcuların hırsı belirlerdi.

Taktik dediğin neydi zaten! WM düzenine göre sıralanılır, herkes bulunduğu yerde formasının hakkını vermeye çalışırdı. Bir sağ bek biraz ileri çıkıp orta yapmaya kalksa, "Ne işin var orada? Yerine dön!" diye bağırırdık. Bir solaçığın sağa "deplase" olması ise, neredeyse görülmemiş şeydi.

Savunmada herkes, adamından sorumluydu. Galatasaray, Fenerbahçe'yle mi oynayacak, bu aynı zamanda bir İsfendiyar - Basri maçı olurdu. Rakip Beşiktaş mı? Gelsin bakalım Baba Gündüz - Ali İhsan kapışması!

Kaleciler arasında en çok Turgay'ı severdim ben. Fenerbahçe'nin efsane kalecisi Cihat'ı pek az izleyebildim. Turgay'ı, kaleyi Erdoğan'dan devralmasından sonra yıllarca, hiç eksilmeyen bir keyifle seyrettim.

Hani, "Şiir gibi futbol oynuyor," derler ya... Turgay, şiirle düzyazının karışımıydı. Şiirin inceliği, düzyazının sağlamlığı vardı onda. Topu köşeden çıkarıp umutsuzluğu umuda çevirirken şiirdi. Kalesinde bir başka kale gibi güvenle dururken ise düzyazı.

Nice usta kaleciler geçti Dolmabahçe'den... Şükrü'ler, Özcan'lar, Varol'lar. Hepsini sevdim, alkışladım. Ama Turgay başkaydı.

Bek denilince, önce iki ad geliyor aklıma, ikisi de sol bek: Doktor Vedii ile Mehmetçik Basri.

Vedii, Beşiktaş'ın en yararlı oyuncularından biriydi. Gösterişsizdi. Yalın bir futbolu vardı. Edebiyatta onun futbolunun karşılığı, olsa olsa "araştırma-inceleme" olurdu. Okur çoğunluğunun ilgisini çekmeyen, insa-

nın başucunda bulundurduğu değil de, kitaplığında sakladığı bir kaynak. Eksikliğini ancak yokluğunda farkettiğiniz bir kitap.

Fenerbahçeli Basri ise her maçını, son maçını oynuyormuş gibi oynardı. Coşkulu bir destandı. Yürekliliğin, çılgınlığın ve fiyakanın simgesiydi.

Sağ haflar arasında Fenerbahçeli Selâhattin'i severdim en çok. Kendisi gibi incecik bir futbolu vardı. Hem oynar, hem oynatırdı. Öne çıkmadan. Küçük, ama nitelikli bir orkestrayı başarıyla yöneten alçakgönüllü bir şefti.

Santrhaf denince Ali İhsan Karayiğit. Soyadının kendisine tam anlamıyla yakıştığı pek az insandan biriydi. Karaydı. Yiğitçe oynardı. Ama sağa sola amaçsızca koşup durmaktan, kırıp dökmekten gelmiyordu yiğitliği. Saldırmak için değil, savunmak için ateşlenen bir silahtı.

Büyük keyifle izlediğim sol haf ise Çengel Hüseyin'di. Belki ondan daha başarılı sol haflar gelip geçti Dolmabahçe'den; ama ben Çengel Hüseyin'i izlerken ayrı bir tad alırdım. Tam çengeldi gerçekten, adamını kıskıvrak yakalar, bırakmazdı. Futbolun bir "seyirlik oyunu" olduğunu sürekli hatırlatır gibiydi.

Forvette, birbirlerinden kolay ayıramayacağım oyuncular vardı. Sözgelimi, sağaçıkta... Galatasaraylı İsfendiyar, Beşiktaşlı Süleyman Seba, İstanbulsporlu Kasapoğlu... Ama Fenerbahçeli Küçük Fikret bir başkaydı.

Fikret Kırcan, futbolunu da kendisi gibi yakışıklı kılmıştı. Zarifti. Karşısındaki beki çalımla yere indirip çizgiye doğru ilerlerken, neredeyse dönüp ondan özür dileyecek incelikteydi.

En sevdiğim futbolcuları sıralarken, beni en çok zorlayan "mevkî" sağiç olmuştur hep. Fenerbahçeli Erol ile Can, Galatasaraylı Suat, İstanbulsporlu Aydemir... Can, gerçek anlamıyla bir top cambazıydı. Suat'ın oyununu hiç unutmadım. Topu göğsüyle yumuşatırken futbol oynamıyor da, bale yapıyordu sanki. Ya Aydemir'in frikikleri?

Ama benim sağiçim Recep'ti. Recep Adanır. Yalnız Beşiktaşlıların değil, herkesin sevgilisiydi. Topu götürürken, pasını verirken, başını hafifçe kaldırıp şutunu atarken bambaşkaydı. Sapasağlamdı. Kişiliği de kendisi gibi sapasağlamdı. Tam bir karakartaldı. Galatasaray'da oynarken bile Beşiktaşlı Recep olarak seyrederdik onu.

Santrforum elbette Metin Oktay. Türk futbolunun en usta golcüsü. Şimdi bir oyuncu ceza alanına topla girip de kaleciyle karşı karşıya kalınca bile ne olacağını kestiremiyoruz. Metin ise ceza alanı dolaylarında topu ayağına alıp kaleye doğru bir baktı mı, "Goool!" diye bağırmaya başlardık.

Metin'in attığı gollerin neredeyse hiçbiri sıradan değildi. Hepsinin bir başkalığı, ayrı bir güzelliği olurdu. "Gol goldür" deyip geçmezdik o yıllarda. Bizim için ancak güzel golün, Metin'in attığı gollere benzer gollerin bir anlamı vardı.

Lefter, bence sadece soliçlerin değil, yurdumuza gelmiş geçmiş futbolcuların en büyüğüydü. Gerçekten "Ordinaryüs Profesör"dü. Dersini uyutarak değil, sihirbazlık gösterileri yaparak, tadını çıkara çıkara verirdi.

Solaçıklar arasında Şükrü'nün yeri ayrıydı. Şükrü Gülesin, hem futbol oynar, hem "show" yapardı. Bayram yeri gibiydi. Topu ayağına aldığı anda şenlik başlardı. Bir yandan topla, sahayla, sahanın çizgileriyle, karşısındaki futbolcuyla, kendi takım arkadaşlarıyla, hakemlerle didişir, bir yandan da ortasını yapar, golünü atardı. Ama hep keyif alarak, keyif saçarak yapardı bunu.

Çocukluğumun, ilk gençliğimin futbolcuları bunlardı. Saydıklarımın dışında daha niceleri var... İstanbulspor'un kalecisi Sabih ile soliçi İhsan, Vefalı Tahtabacak İsmet, Beykozlu Ekerbiçer, Beşiktaşlı Nazmi, Galatasaray'ın Baba Gündüz'ü, Reha'sı, Kadri'si... Kimler, kimler yok ki.

Böylesine renkli oyuncuları seyretmiş olduğum için kendimi şanslı sayıyorum.

Futbolun Eski Tadı...

Taksim stadına yetişemedim. İstanbul'da ilk futbol maçını 1948'de İnönü stadında izledim. Yeni açık tribünün yerinde Gazhane vardı o sıralarda. Arada bir öylesine duman salardı ki, oyuncuları güç seçerdik. Duhuliye 75 kuruş, açık tribün 125 kuruş, kapalı tribün 2.5 lira. Duhuliyeden başladım tabii; sonra açığa, çok sonra da kapalıya "terfi" ettim. Numaralı tribüne ise uzun süre imrenerek bakmakla yetindim.

Baba Hakkı'ları kıl payı kaçırdım; ama Şükrü Gülesin'leri, Süleyman Seba'ları, Baba Gündüz'leri, Lefter'leri keyifle izledim. Galatasaray'ı tutuyordum. Takımımı desteklemek için "Bir baba hindi!" diye bağırdım; ne Fenerbahçe'ye, ne Beşiktaş'a sövmek, öteki seyirciler gibi, benim aklımın kenarından da geçmedi. Evet, Cim Bom'luydum; ama Lefter'i de, Şükrü'yü de çılgıncasına alkışladım. Hakeme kızdığımda, o zamanın en ağır küfürünü savurdum: "Hakeme gözlük!"

Sevgili Müjdat Gezen'in babası Necdet Gezen de hakemdi. Daha doğrusu, hakemmiş. Onu izleyemedim. Hakemliği bıraktıktan yıllar sonra tanıştığımızda, birkaç anısını anlattı. Birini hiç unutamadım.

Sezonun son maçını, bir Fenerbahçe-Beşiktaş maçını yönetiyormuş. Çok önemli bir maçmış bu. Fenerbahçe, kazanırsa şampiyon olacakmış. Beşiktaş'a ise şampiyon olmak için beraberlik bile yetiyormuş.

Sarı-lacivertliler 1-0 öne geçmiş. Karakartallar, canlarını dişlerine takıp saldırmaya başlamışlar. Bir ara Baba Hakkı, ceza sahası üstünden topa vurmuş. Top köşeden kaleye girmiş; ama ağda bir delik varmış, çıkıp neredeyse tribünlere kadar gitmiş. Necdet Bey de gol olduğunu görememiş, aut kararı vermiş.

Başta Baba Hakkı, Beşiktaşlılar çevresini sarmışlar. Kararında direnmiş Necdet Bey; oyun aut atışıyla yeniden başlamış.

Başlamış ama Necdet Bey de kararının yanlış olduğunu farketmiş. Yapacağı bir şey yokmuş. İçi içini yiyormuş. Kartalların şampiyonluğuna haksız yere engel oluyor diye.

Derken yine Baba Hakkı bir hışımla topa vurmuş. Top, kaleciyi geçip ağlara takılmış.

Necdet Bey kendini tutamamış artık. Düdüğü fırlatıp atmış. Santraya koşmaya başlamış. Koşarken de bir yandan "Gooool!" diye bağırıyormuş!

Oldu olacak, bir de Beşiktaş'ın unutulmaz solaçığı Şükrü Gülesin'in bir anısını aktarayım. *Milliyet*'te çalışırken tanımıştım Şükrü'yü. Bu anısını da kendi ağzından dinlemiştim. Ama daha önce Baba Hakkı'dan (Yeten) söz etmem gerek.

Baba Hakkı, Beşiktaş'ın "astığı astık, kestiği kestik", yenilgiyi kabullenemeyen kaptanıydı. Sözü yasaydı. Kendisini dinlemeyeni perişan ederdi. Takım arkadaşlarının ödü patlardı ondan.

Beşiktaş, Fenerbahçe'yle önemli bir maç oynuyormuş. Beşiktaş'ın bir akını kornerle kesilmiş. Takımda kornerleri Şükrü attığı için topu alıp köşeye dikmiş.

Tam vuruşunu yapacakken Baba Hakkı yaklaşmış yanına.

"Pas ver," demiş.

Baba Hakkı bu! Sözünü dinlememek mümkün mü! Adamı ayağının altına alıp parçalar! Ama nasıl olduysa, Şükrü aldırmamış ona. Topa bütün gücüyle vurmuş.

Top gitmiş, kaleciyi geçmiş, doğrudan kaleye girip gol olmuş.

Baba Hakkı başlamış Şükrü'yü kovalamaya.

Ne yapsın Şükrü, o da kaçmaya başlamış. Önde o, arkada Baba Hakkı, koşuyorlar.

Kaçarken bir ara arkaya dönüp, "Gol oldu işte. Ne diye kovalıyorsun?" demiş Şükrü.

"Dur ulan!" diye bağırmış Baba Hakkı. "Dövmek için değil, öpmek için kovalıyorum!"

Seyircinin Çözümü

Baba Gündüz (Kılıç), çocukluğumun, ilkgençliğimin unutulmaz futbolcusuydu. Daha sonra antrenörlüğünde de aynı başarıyı gösterdi. (Şimdilerde "teknik direktör" deniliyor; herhalde küçümsendiğinden, "antrenör" sözü pek kullanılmıyor.)

Gazetecilik yaptığı yıllarda tanıştım onunla. Eric Batty'nin *Modern Futbol* kitabını dilimize çevirmiştim. Adımı duyar duymaz tanıdı beni. *Modern Futbol*'u almakla, okumakla kalmamıştı demek; kitabı, çevirmeninin adına kadar biliyordu.

Baba Gündüz'ün en büyük özelliği, birlikte çalıştığı kişileri çok iyi tanımasıydı. Uzman bir psikolog gibiydi. Antrenörlük yaptığı yıllarda onu başarıya götüren ögelerin başında bu özelliği geliyordu.

İşte bir örnek:

Galatasaray'ın Fenerbahçe'yle çok önemli bir maçı vardı. Cim-Bom'un santrhafı, Gaziantep'in Şehreküstü takımından tanıdığım, Göztepe'de oynadıktan sonra Galatasaray'a gelen, sonra da milli takıma kadar yükselen Talât'tı. Hırslı bir oyuncuydu Talât. Ama asla "edepsiz" değildi. Canını dişine takar, oynardı.

Baba Gündüz, maç sabahı *Milliyet* gazetesinin spor sayfasında bir değişiklik yaptırmış. Tek sayı basılan gazetede Fenerbahçe santrforunun demeci: "Bugün Talât'ı perişan edeceğim. Onu mahvedeceğim. Karşımda tutunamayacak. Golleri sıralayacağım, vb..." Böyle bir şey yok aslında. *Milliyet* her zamanki gibi çıkmış. Ama Baba Gündüz, tek sayılık özel gazetesini cebine koyup Dolmabahçe'ye gitmiş.

Soyunma odasında Talât'a göstermiş gazeteyi. "Bak," demiş. "Senin için söylenenleri oku."

Talât gazeteyi okumuş. Okur okumaz da bir "canavar"a dönüşmüş oracıkta.

O gün gerçekten bir canavar gibiydi Talât. Hayatının futbolunu oynadı. Fenerbahçe'nin santrforuna adım attırmadı. Maçın yıldızıydı.

Seyircilerin küfürlerinden yakınırdı Baba Gündüz. Bir arkadaşının küçük oğluyla maç dinliyormuş radyoda. Seyircilerin ünlü "terane"si başlamış.

Çocuk, "Gündüz amca, seyirciler ne diyorlar?" diye sormuş.

Baba Gündüz, "Hakemin yönetimini beğenmiyorlar, yavrum," demiş. "Onu ilme davet ediyorlar, 'İlme hakem!' diye bağırıyorlar."

Gazhane döneminde hakemin yönetimini beğenmeyen, "Gözüne gözlük!" diye bağırırdı. "Gözlük takarsan belki daha iyi görür, daha doğru karar verirsin" anlamına geliyordu bu. Futbolculara da sövülmezdi. Olsa olsa, yarı şaka, sözgelimi Galatasaraylı İsfendiyar'a, "Kel! Kel!" diye bağırılırdı. İsfendiyar da kapalı tribünde Fenerbahçelilerin oturduğu bölümün önüne gelir, onları selamlar, sarı-lacivertli taraftarlardan alkışını alırdı!

Çok iyi hatırlıyorum, bir keresinde, Beşiktaş'ın sol beki Doktor Vedii (Tosuncuk), maç sırasında santra çizgisine kadar gidince, seyircilerden

biri, "Nereye gidiyorsun? Yerine dönsene, ulan!" diye bağırmıştı. Öteki seyirciler, "Ulan denir mi? Ayıp!" diye bağıranın üstüne yürümüşlerdi.

Gazhane yıkılıp da yerinde yeni açık tribün yükselince, seyirciye de bir şey oldu! Türkiye değişiyordu, insanlar, insan ilişkileri, davranışlar, tepkiler değişiyordu. Seyirci mi değişmeyecekti! Artık en hafif küfür, Baba Gündüz'ün deyişiyle, "İlme hakem!"di.

"Ulan!" diye bağıran seyircinin üstüne yürüyenler yoktu artık. Yıllar sonra Fenerbahçe'nin bir kış gecesi Ajax'la yaptığı maçta bir seyirci Hollanda takımının solaçığına gazoz şişesi fırlatacak, polis de şişeyi fırlatanı değil, onu ayıplayan bir başka seyirciyi yakapaça götürmeye kalkacaktı!

Fenerbahçe'nin yabancı bir takımla önemli bir maçı vardı. Hangi takımla oynuyordu, şimdi hatırlamıyorum. Ama hakem de yabancıydı.

Sahaya adımını atar atmaz seyircinin sempatisini kazandı. Tribünleri selamlıyor, futbolcuların sırtını sıvazlıyor, yere düşenlerin kalkmasına yardımcı oluyordu. Faul yapanları, "Haylaz çocuk! Bir daha görmeyeyim!" gibilerden parmağını sallayarak uyarıyordu.

Dakika başında da alkış alıyordu Fenerli seyirciden.

Derken olanlar oldu. Hakem, kanaryaların hoşuna gitmeyecek kararlar vermeye başladı. Tribünler koyu bir sessizliğe gömüldü. Seyirciler ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Öyle ya, biraz önceye kadar avuçlarını patlatırcasına alkışladıkları hakeme küfredebilirler miydi şimdi?

Bir ters karar. Sessizlik. Bir ters karar daha!.. Sessizlik... Çözüm yeni açık tribünden geldi. Koro başladı:

"Ya ya ya, şa şa şa, ilme hakem çok yaşa!"

Maç Kuyrukları

Kimbilir kaç yıl oldu, bir çarşamba günü İnönü Stadının önünden geçiyordum. Stada asılmış, daha önce görmediğim iki bayrak ilişti gözüme. Maç mı vardı acaba? Evet, maç varmış. Eski deyimle, "mahalli" bir maç. Niye İnönü Stadına almışlar, hatırlamıyorum. İşim de yoktu. "Şu maçı seyredeyim," dedim.

Seyirci yok denecek kadar az. Bu yüzden, sadece numaralı tribünü açmışlar. Her yer açık tribün fiyatına. Gişeden biletimi aldım. Ama tribün kapısı açılmamış. Maçın başlamasına yarım saat ya var ya yok. Üşenmedim, saydım, otuz kişiyiz.

Gişe açıldı. Açılır açılmaz da, akıncılık ruhumuz canlandı. Allah Allah, Allah Allah! Stada girmiyoruz da, Viyana önlerinde kâfirle cenk ediyoruz! Otuz kişi bir koşuşturuyor, bir koşuşturuyor, demeyin gitsin! Herkes birbirini eziyor. Tribünde yer kapmak için! Yahu, herkes bir koltuğa oturmasa da, bir sıraya boylu boyunca yayılsa, yine stad bomboş kalacak! Otuz kişi, kavga döğüş içeri daldık. Ancak yüzer metre aralıklarla bir yerlere oturunca yatıştık, ferahladık.

Değil otuz kişi, iki kişi olsak aynı şeyi yapacaktık.

Ama İnönü Stadına girmek, özellikle Gazhane döneminde, büyük fedâkârlıklar gerektirirdi. Hele Üç Büyükler'in kendi aralarındaki maçlarda!

Sabahleyin güneş doğmadan kalkıp tramvaya atlar, Dolmabahçe'nin yolunu tutardık. Upuzun kuyruklardan birinde yerimizi alırdık. Gişelerin açılmasını saatlerce bekler, önlere sızmak isteyen gözü açıklarla kavga ederdik.

Bazen arkalardan gelen büyük bir dalgayla iyice karışırdı ortalık. O anda da atlı polisler belirirdi. Her şeyi düzene sokacaklarına, atlarının üstünden coplarını sallayarak kuyrukları iyice dağıtırlardı. Hadi bakalım, bir koşuşturmacayla yeni kuyruklar oluşturulurdu. Çok arkalarda kalmışsak, bazen biz bile hinlik eder, ortalığın karışmasını, atlı polislerin gelmesini sağlardık. Yeni kuyruklarda da en öne geçerdik.

Günün birinde, yine kuyrukta beklerken, yanıbaşımdaki köftecinin sızlanmalarını duydum. Adam, bir yandan köfte tezgâhının başında müşterilerine "hizmet veriyor", bir yandan yakınıyordu:

"Yahu, bir sandviççi geçmeyecek mi? Açlıktan öldüm."

Dayanamadım. Köfteleri gösterdim:

"Yesene kendi köftenden."

Kulağıma eğilerek fısıldadı:

"Yaramaz, ağabey..."

1950'lerin sonlarında şair Kemal Özer'le her hafta İnönü Stadına, maça giderdik. Kemal koyu Beşiktaşlıydı. Şimdi "eski açık" dediğimiz açık tribünün en tepesinde, numaralı tribünün yanında bir yerimiz vardı. Ayakta, bazen sıcaktan bunalarak, bazen soğuktan titreyerek maç seyrederdik.

Soğuk bir gündü. Yağmur boşandı boşanacaktı. Bu yüzden, açık tribün oldukça tenhaydı. Oturabiliyorduk. Beşiktaş, İstanbulspor'la oynayacaktı. Ama daha önce bir başka maç vardı.

İlk maçın başlamasına yakın, tam yanımıza bir adam geldi oturdu. Elindeki fileyi açtı. Gazete kâğıdına sarılı bir büyük şişe kanyak çıkardı. Kadehini de unutmamıştı. "Belki bir tanıdığa rastlar, ikram ederim," diye ikinci bir kadeh bile getirmişti. Gerçekten de bir arkadaşıyla karşılaştı. Bir kadeh ona ikram etti. Şişenin gerisini kendi hakladı. Boş şişeyle kadehleri gazete kâğıdına özenle sarıp fileye koydu.

İkinci maç başlayınca hepimiz ayağa kalktık. Kanyakçı da kalktı. Güçlükle duruyordu ayakta. Boyuna sallanıyordu. Tam düşeceği sırada kolundan tutuyordum onu. Beşiktaşlıydı. Birşeyler mırıldanıyordu durmadan; ama ne söylediğini anlamak olanaksızdı.

Derken olanlar oldu. Beşiktaş bir gol yedi. Bir de baktık, bizim kanyakçı hıçkıra hıçkıra ağlıyor. Onu teselli etmeye koyulduk. Kanyakçı bizi dinlemiyordu bile. Ağlıyordu. Ağladı, ağladı...

... Beşiktaş beraberlik golünü atıncaya kadar. "Goool!" çığlıkları arasında kanyakçının narasını duyduk: "Heeeyyyt!" Filesini kaldırdığı gibi yere vurdu. Şişeyle kadehler paramparça oldu. Hepimiz kaçıştık. Kanyakçı kırıkları toplayıp bir daha yere vurdu. Sonra da düştü, bayıldı.

Yanağına vuruyoruz, ayılmıyor; yüzüne su döküyoruz, ayılmıyor... Meğer ne kadar çok insan kolonya taşıyormuş. Belki yirmi kadar kolonya şişesi çıktı ortaya. Kanyakçı bir kolonya duşundan sonra kendine geldi. Omuzuma tutunarak, "Golü attık, değil mi?" dedi. "Evet," dedim. Başladı yeniden ağlamaya.

Derken bir penaltı kazandı Beşiktaş. Nazmi atacak. Nazmi gerildi, gerildi. Topa bir vurdu: Aut!

"Aaah!" diye bir ses duyduk. Baktık, kanyakçı boylu boyunca yere uzanmış yine. Bayılmış. Hadi bakalım, aynı işlemler tekrarlandı. Sular, ko-

lonyalar. Kanyakçı kendine geldi. "Golü kaçırdık, değil mi?" diye sordu. "Evet," dedim. Başladı hüngür hüngür ağlamaya.

Kemal'in kulağına eğildim. "Yahu," dedim, "dua et, bir penaltı daha olmasın. Atsanız sevinçten bayılacak, kaçırsanız kederden!"

"Biz de Yanıldık"

Dönem, "mahalli lig" dönemi. İstanbul takımlarını, "Üç Büyükler"in yanı sıra, İstanbulspor'u, Kasımpaşa'yı, Vefa'yı, Beykoz'u, Süleymaniye'yi, Emniyet'i seyrediyorsun. Ama "Üç Büyükler"in kendi aralarında yaptıkları maçlar bir başka. O yıllarda televizyon ne gezer! Maçları kaçırdın mı, gelsin pazartesi...

Pazartesi günleri, bazı sinemaların kapılarına koca koca yazılar asılırdı: "Filme ilaveten: Fenerbahçe-Beşiktaş maçı". Fenerlisi de, Beşiktaşlısı da, filme değil, maça koşardı sanki. Önce "aktüalite filmi" izlenirdi. Şimdiki televizyon haberleri gibi bir şey... Yurttan birkaç haber, Peru'da deprem, Fransa'da defile... Arkasından da maç. Tek, bazen iki kamerayla çekilmiş görüntüler. Oyuncuları seçmek için dürbün gerekirdi. Takımların sahaya çıkmaları verilirdi de, golleri genellikle ancak top kale çizgisini geçtikten sonra görebilirdiniz. Eee, film pahalı. Maç baştan sona kaydedilmiyor ki! Kameraman, gol tehlikesini sezdiği anda basıyor düğmeye. Çoğu zaman da iş işten geçmiş oluyor.

Olsun. Bize o kadarı da yeterdi.

Daha eskilere yetişemedim, benim hatırladığım ilk spor spikeri Eşref Şefik'ti. Güreşleri ne güzel anlatırdı. Radyoda onun sesini duyunca, ninem bile kulak kesilir, Ali Yücel'lerin, Nasuh Akar'ların, Yaşar Doğu'ların, Gazanfer Bilge'lerin, Mersinli Ahmet'lerin yıldırım "tuş"larını beklemeye başlardı. Arada bir çayını yudumlayarak, "Ne güzel anlatıyor," derdi.

Eşref Şefik de yudumlardı... sütünü. "Müsaade buyurun, sütümden bir yudum alayım," derdi arada bir. O yaşta, bunun "aslan sütü" olduğunu nereden bilelim?

Futbolda ise benim bir numaram Muvakkar Ekrem Talu'ydu. Arkasından Sulhi Garan geldi. Radyoda onları dinlerken "Gazhane tarafındaki

kale" ile "deniz tarafındaki kale"yi gözlerimizin önünde canlandırır, işittiklerimize göre başlardık futbolcuları koşturmaya.

Bir maç var ki, unutamıyorum. Ankara'da oynanmıştı. Milli takımımız İsviçre'yle karşılaşmış, 5-1 yenilmişti. Yenilgiden çok, spiker sinirlerimizi bozmuştu.

Adını hatırlamıyorum şimdi. Sanırım, anlattığı ilk ve son maç olmuştu bu. Radyodan gelen sesi hâlâ kulaklarımda:

"Onlar korner atıyorlar... (Yirmi saniye sessizlik.) Şimdi aut atıyorlar. Bizimkilerin şutu dışarı çıktı. (On beş saniye sessizlik.) Faul atıldı. (Otuz saniye sessizlik.) Şimdi santra yapıyoruz, çünkü biraz önce bir gol daha yedik."

Biz de radyo karşısında tırnaklarımızı yemiş, saçımızı başımızı yolmuştuk.

Muvakkar Ekrem Talu'ların, Sulhi Garan'ların çizgisini Halit Kıvanç'lar, Pertev Tunaseli'ler başarıyla sürdürdü...

Derken televizyon icat oldu, mertlik bozuldu. TRT'nin ilk yıllarında ne maçlar "dinledik" ekran karşısında. Gördüğümüze mi, bize anlatılana mı inanacağımızı şaşırdık.

İşte bir örnek:

Hadi, adını vermeyeyim, bir spiker maç anlatıyor. Biz de seyrediyoruz. Bir şut atıldı. Aut. Ama spiker başladı bağırmaya:

"Gooool!.. Gooool!.."

Ne golü? Top auta çıkmadı mı?

Spiker hâlâ yırtınıyor:

"Gooool!"

Biz mi yanlış gördük yoksa?

Kaleci topu aldı. Aut vuruşunu yapmak üzere geriledi.

Bir an sessizlik. Sonra spikerin sesini duyduk yine:

"Evet, sayın seyirciler, sizler gibi biz de yanıldık!"

Autu aut olarak gören bizleri işin içine niye karıştırmıştı acaba?

Altunizade Maçları

Yılı hatırlamıyorum. 1960'ların başlarında bir yaz günü Kemal

Özer, Adnan Özyalçıner, Onat Kutlar, Kara Ünal (Üstün) toplandık, Altunizade'ye, Memet Fuat'ı ziyarete gittik.

O sıralarda birkaç evle birkaç konaktan başka bir şey yoktu Altunizade'de. Ne çevre yolu, ne işyerleri... Ağaçlar, tarlalar, sessizlik.

Memet Fuat, çevredeki çocukları eğitmek için harika bir yol bulmuştu. Boş alanlardan birini futbol sahasına dönüştürmüştü. Semtin çocuklarına futbol öğretiyordu. Bunun çekiciliğine kapılan çocuklar, sadece futbol oynamakla kalmıyorlardı tabii. Birlikteliği, yardımlaşmayı da öğreniyorlardı. Sanata, edebiyata merak saranlar da çıktı aralarından. En azından, kitap denilen nesneyle ilişki kurmaya alıştılar.

Memet Fuat'ın attığı tohum gelişecek, Altınyurt klübüne dönüşecekti. Bu klüp çatısı altında edebiyat, tiyatro, müzik çalışmaları yapılacaktı. Memet Fuat, futbolu bırakıp voleybol hocalığına başlayacak, klübünü birinci lige taşıyacak, kendisi de bir dönem milli takımın antrenörlüğünü üstlenecekti.

Biz o yaz günü Memet Fuat'ın bahçesinde, ağaçlar altında oturup çene çaldıktan sonra futbol sahasına geçtik. Başladık kaleye şutlar atmaya. Öylesine keyiflendik ki bundan, her hafta sonu Altunizade'ye gitmeye başladık. Düzenli maçlar yapıyorduk artık. Kemal, Adnan, ben en has "müdavim"lerdik. Adnan kalede oynuyordu. Kemal savunmanın belkemiğiydi. Memet Fuat, sırtında ceketi, orta alanda takımı yönetiyor, ayağına gelen topları milimetrik paslarla dağıtıyordu. Ben ise "gole giden bir panter" olarak koşturup duruyordum. Her keresinde 8-10 kişi oluyorduk mutlaka. Arada bir Demir Özlü, Ferit Öngören, Feridun Metin Aksın, Cemal Süreya, Edip Cansever de katılıyordu bize. Bir keresinde Asım Bezirci bile gelmişti.

Adnan'ın kaleciliği müthişti. Hepimiz pantolon-gömlekle oynarken, o kaleci kazağını, şortunu giyiyor, dizlik bile takıyordu. Kendini bütünüyle oyuna veriyor, önündeki bekleri hırsla uyarıyordu. Sanki Altunizade'de top tepmiyorduk da, Wembley'de final maçı oynuyorduk.

Günün birinde, ayağıma gelen topa korkunç bir vole yapıştıracağım tuttu. Top gitti, kalenin üst direğinde patladı. Direk, bu Anteplinin vuruşuna dayanamadı, şöyle bir sallandı, sonra da küüt diye Adnan'ın kafasına

düştü. Yere yığıldı Adnan, kısa bir tedavi süresinden sonra kalede yerini aldı, "direk gazisi" olarak köşeden köşeye uçmayı sürdürdü.

Her maçtan sonra yorgunluktan biterdik. Dönüşte kimsede ağzını açacak hal kalmazdı. Herkes evine. Onat'la ben de Mahmutpaşa hamamına gider, göbektaşına uzanırdık.

Bir maç sonunda, "Bir yerde birşeyler yiyip içelim," dedik. Bayağı kalabalıktık o gün. 10-15 kişi doluştuk arabalara, Salacak'a indik. Biri, deniz üstündeki büyük bahçeyi önerdi. Çay-kahve dışında yemek de veriyorlarmış.

Bahçeye girdik. Bir de baktım, üç kişi, "Ooo... Ülkü!" diye üstümüze geliyor. Üçü de bıçkın! Yolda görsen kaldırım değiştirirsin. Tanıdım hemen. Elhamra Tiyatrosu'nun büfesini işletirlerdi. Yıllarca ahbaplık etmiştik. Şimdi bahçeyi onlar çalıştırıyormuş. Denize bakan en güzel yere oturttular bizi. Çevremizde dört dönüyorlar. Masayı donattılar. Dakika başında gelip, "Bir emrin var mı?" diye soruyorlar.

Benim de fiyakamdan geçilmiyor tabii.

Asıl bomba yemeğin ortalarında patladı. Koca bir sini geldi. "Müessesenin ikramı". Kimbilir kaç milyon yumurtayla yapılmış bol malzemeli harika, dev bir menemen!

Ama o kadar acıydı ki, kimse yiyemedi. Hayır, menemene acılığı veren içindeki yeşil biberler değildi. Hani doğum günü pastalarının üstüne "Mutlu Yıllar" yazılır ya, bizim büfeciler de, kıyak olsun diye, menemenin üstüne, sininin neredeyse tümünü kaplayan koca koca harflerle ÜLKÜ TAMER yazmışlardı.

Karabiberle.

Orhan Kemal'in Golü

Keşanlı Ali Destanı'nın ilk oynanışıydı. Oyunun sanatçılarıyla edebiyatçılar arasında bir futbol maçı yapalım dedik. Memet Fuat, Altunizade sahasını verdi. Biz edebiyatçılar toplanıp takımımızı kurduk. Kaptanımız Orhan Kemal olacaktı elbette. Keşanlılar'ın kaptanı, oyunun yazarı Haldun Taner'di. Takıma bir de "konuk oyuncu" almışlardı: Bedri Koraman.

Maçın hakemi kimdi dersiniz? Halit Kıvanç!

Maç günü Altunizade'de bayağı seyirci toplanmıştı. Semt sakinlerinin yanı sıra, "medya" da tam kadro oradaydı. (Maç ertesi gün bütün gazetelerde geniş yer alacak, haftalık *Ses* dergisi ise bu olaya iki sayfa ayıracaktı.) Bizi destekleyenlerin ellerinde koca bir pankart vardı: "Yürüyün, Fazıl'ın aslanları!" Fazıl'ın, yani Dağlarca'nın.

Ben santrfor oynuyordum. Maçın başlamasıyla birlikte ayağıma bir top geldi. Santra çizgisiyle ceza alanı arasında bir yerlerdeydim. Yaradana sığınıp şöyle bir patlattım. Olacak iş değil, top gitti, kalenin örümceğini aldı, doksana takıldı.

Biraz sonra Keşanlılar bir gol attılar. Bunu yine benim bir golüm izledi. Arkasından, Feridun Metin frikikten Hagi'yi bile kıskandıracak nefis bir gol attı. Devreyi 3-1 önde kapattık.

İkinci devrenin hemen başında Keşanlılar'ın iki golü geldi. Şanslı günümdeydim anlaşılan. Bir gol daha attım. Biraz sonra da ceza alanı içinde resmen biçildim. Halit Kıvanç, penaltımızı verdi.

Çok penaltı gördüm bugüne kadar. Lefter'in, Metin'in, İstanbulsporlu İbrahim'in penaltılarını nasıl unutabilirim! Ama o gün Orhan Kemal'in attığı penaltı kadar güzelini görmedim desem, kimseye haksızlık etmiş olmam! Orhan ağabey, kaleciyi sağa yatırıp sol köşeye gönderdi topu. Şimdi kaleciler penaltı atışlarında kendilerini bir yana atıp işi biraz da şansa bırakıyor ya, öyle değil! Usta yazar, futbolculukta da ustalığını konuşturdu, kaleciyi resmen aldattı. Hepimiz topun sağ köşeye gideceğini sandık!

Maç bitti. 5-3'lük yenginin coşkusuyla, kaptanımız omuzlarımızda, sahada bir tur attık... Sonra da soluk soluğa, yerlere yığıldık!

Brezilya Şampiyon Oldu, Golü Ben Attım

Meksika'daydım. Elimde Galeano'nun *Open Veins of Latin America* (*Latin Amerika'nın Açık Damarları*) kitabı vardı. Cuernavaca'da Paul Sweezey, "Aman," demişti. "Rio'ya giden uçağa bile sokma bu kitabı. Görürlerse, Brezilya'ya adım atamazsın. Başın da derde girer."

Anteplilik damarım kabardı. Kitabı okumayı uçakta da, Rio'da da sürdürdüm. Brezilya gümrüğünden ise el üstünde geçtim. Nasıl mı?

1972. Mexico City'den Rio de Janeiro'ya gidecektim. Ama vizem yoktu. Vize almak için Brezilya Büyükelçiliği'nin yolunu tuttum.

Elçiliğin kapısını çaldım. Açan yok. Bir daha. Yine açan yok. Hadi, bir daha... Sonunda, son derece şık, kır saçlı, yaşlıca bir adam belirdi kapıda.

"Buyrun?" diye sordu.

"Vize almak için geldim," dedim.

"Haftaya geleceksiniz."

"Neden?"

"Noel tatilindeyiz."

"Ama benim yarın Brezilya'ya gitmem gerek," dedim.

"Maalesef bir şey yapamayız. Çalışanlar tatilde."

"Bakın," dedim, "ben taa İstanbul'dan geliyorum."

Adam, "Büyükelçiyle benden başka kimse yok. Herkes izinde. Elimden bir şey gelmez," dedi.

Nasıl olduysa, ağzımdan, "Ben şimdi Pele'nin ülkesini göremeyecek miyim?" sözü çıkıverdi.

Adam bir an durakladı. Bana bakıp, "Siz Pele'yi biliyor musunuz?" diye sordu.

Saymaya başladım:

"Felix, Alberto, Everaldo, Clodoaldo, Brito, Piazza, Jairzinho, Gerson, Tostao, Pele, Rivelino..."

İki yıl önce İtalya'yı 4-1 yenip Dünya Şampiyonluğunu kazanan Brezilya takımının oyuncularını kaleciden solaçığa kadar sıraladım.

Adam kapıyı açıp içeri, büyük bir salona aldı beni. Bir koltuk gösterip, "Buyrun, oturun, ben şimdi geliyorum," dedi. Salondan çıktı.

Biraz sonra, pijamasının üstüne giydiği robdöşambrla Büyükelçi geldi salona.

"Arkadaşım Brezilya milli takımını ezbere saydığınızı söylüyor," dedi.

Durur muyum! Yine başladım:

"Felix, Alberto, Everaldo..."

Büyükelçi, sehpadan aldığı çıngırağı çaldı. Gelen uşağa, "Bize kahve getir. Masamdaki mühürü de getir," dedi.

Kısa bir süre sonra, cebime vizeli pasaportumu koymuş, Büyükelçi'yle dünya futbolu üstüne koyu bir sohbete dalmıştık.

Ayrılırken, Büyükelçi kapıya kadar geçirdi beni. Elimi sıkarken, "Brezilya şampiyon oldu," dedi, "ama golü siz attınız."

Ertesi gün, Rio havaalanında öteki yolculara ahret soruları sorulurken, ben özel "visa de cortesia" mühürünü taşıyan pasaportumla gümrükten krallar gibi geçecektim!

Benzer bir olay da Rio de Janeiro'da başımdan geçti.

Rio'nun kıyı şeridi boydan boya kumsal. Kilometrelerce uzanıyor. Kumsala belirli aralıklarla kale direkleri dikilmiş. Binlerce insan Copacabana'da kızgın güneş altında top koşturuyor. Futbol, Brezilyalı gencin umudu. Yıllar içinde umut keyfe dönüşüyor, ama futbol yaşamın tam ortasındaki yerini koruyor.

Bir sinemaya gittim Rio'da. Filmden önce, bizde bir zamanlar olduğu gibi, "geçen haftanın maçı" gösterilmiyor mu!

Maç oynanmış, yenen yenmiş, yenilen yenilmiş... değil mi? Hayır, değil. Maç sanki o anda oynanıyor da, sinemada "naklen" yayınlanıyordu. Seyircilerde inanılmaz bir heyecan. Herkes çığlık çığlığa. Kimi alkışlıyor, kimi küfrediyor. Kavga edenler bile var.

Hele bir gol atıldı... Sinema yıkılıyor sandım. Millet "Gooool!" diye yerinden fırladı, havada çantalar, şişeler uçuştu. İşte o zaman Brezilyalıların futbol tutkusuna "birinci dereceden tanık" oldum.

Bir "şehir turu"na katıldım. Minibüsle Rio'yu şöyle bir dolaşacak, ünlü İsa heykeline çıkacağız.. Tur, bütün gün sürecek.

Şoförün yanında oturuyorum. Minibüsün arkası, Amerikalılarla dolu. Hepsi orta yaşın üstünde. Bağırarak konuşuyorlar, sürekli kahkahalar atıyorlar.

Ama iki dakika içinde, minibüs ölüm sessizliğine büründü. Şoförümüz aksi mi aksi bir adamdı çünkü. Gülenleri terslemekle başladı işe. Sonra durup dururken birkaç kere bağırdı. Portekizce küfürler savurdu. Tura katıldığımıza hepimizi bin pişman etti.

Sessizlik içinde giderken, caddede dev bir afiş çarptı gözüme. Üstünde Pele'nin fotoğrafı vardı. Kendi kendime, "Pele," diye mırıldandım.

Şoför ters ters baktı bana. Sonra, "Sen Pele'yi nereden biliyorsun?" dedi.

Son Dünya Şampiyonu olan Brezilya milli takımını ezbere saymaya koyuldum:

"Felix, Alberto, Everaldo, Clodoaldo..."

Ne olduysa o anda oldu işte. Şoför, direksiyonu bıraktı. Bir an yüzüme baktı. Sonra boynuma sarıldı. Beni yanaklarımdan öpmeye başladı.

O adam gitti, yerine bambaşka bir adam geldi. O aksi, nemrut herif, güleç, sevimli, tatlı dilli, saygılı bir insan oluverdi birdenbire.

Minibüsü bir açıkhava kahvesinin önüne çekti. Kapıları açtı.

"Buyrun," dedi herkese. "Vaktimiz çok. Kahveler benden."

Minibüsten inip kahveye yöneldik. Amerikalılar, şaşkınlık içinde, çevremi sardılar.

"Şoföre ne söylediniz de birdenbire böyle değişti?" diye sordular.

"Brezilya futbol takımı oyuncularını saydım," dedim.

İnanamıyorlardı.

"Ne yaptınız, ne yaptınız?"

"Brezilyalı futbolcuların adlarını saydım."

Akılları nereden erecek!

"Anlamadık," dediler.

"Boş verin," dedim. "Bunu anlamak için ya Akdenizli ya da Latin Amerikalı olmanız gerekir."

Üniversitede Hababam Sınıfı

1961. Gazetecilik'te, tam adıyla İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü'nde öğrenciyim. Sınıfa girince karşılaştığım ilk kişiyi hocalardan biri sandım. O da benim gibi öğrenciymiş meğer. Asker kökenli bir öğrenci. 27 Mayıs sonrasında yarbaylıktan emekli olunca üniversiteye girmiş, gazetecilik öğrenimi yapmaya.

Ama sınıfın en yaşlısı o değildi. Bir de emekli albay vardı. Hocalarımızdan Aytekin Tosun, ilk derste başını önüne eğmiş adlarımızı okuyor-